

"Nahkhiire"

lavatagused askeldused

Kell seitse öhtul avanevad Eesti teatrite eesriided. Seks ajaks on inimesed, kes ei piirdu vaid telekast seebika vaatamisega, endale näo pähe teinud, end lõhnastanud ja lipsu ette sidunud. Tuhanded silmad ja kõrvad hakkavad nautima teatrikollektiivi poolt põhjalikult ette valmistatud lavatükki, mille heaks on oma panuse andnud sajad inimesed koristajast peanäitejuhini.

Johann Straussi operetti "Nahkhiir" nimetatakse õigusega operettide kuningannaks. See särav lavateos nägi esmakordselt il-mavalgust 5. aprillil 1874. Estonia lavalaudadele seadis selle opereti Austria muusikateatri esimene naislavastaja Monika Wiesler.

Ooperi- ja balletiteatris Estonia algab "Nahkhiire" öhtuseks etenduseks valmistumine kell 15.00 valguse suunamisega. Teat-

Mati Kõrts on tegev nii operetis kui operis: "Näitleja ja laulja elukutse on nagu sportlasel – kontsentratsioon ja vorm tuleb sel momendil viia tippvormi, kas sa ise seda tahad või ei. Publik saalis ei küsi, kas sa tunned ennast hästi või mitte."

ri lavakarbis on 200–300 projektorit, igaüks suunatud ise kohta. Valgustajad panevad kõik projektorid paika, varustavad värvifiltritega ja kui kiirtevihud on õigesse suunda keeratud, usaldab valgusjuht Evald Radik suurema osa edaspidisest tööst arvuti hooleks.

Dekoratsioonide ülespanek algab pool neli. Lavakarp on Estonias võrdlemisi sügav ja kõrge, kuid lava kõrval asuvat ruumi, kuhu etenduse eel ja ajal paigutata kõiki dekoratsioone, on küllaltki napilt. See nõuab kunstnikelt suurt nutikust, et mõelda välja lavakujundus, mis oleks ajastule vastavalt uhke ja võimas, kuid sa-

sikateatris ongi kostüümidel ja rekvisiidil küllaltki palju kaalu – ehtne papist teater, nagu vahel öeldakse. Kostüümide kandmine nõuab näitlejalt kandmisoskust. Selles tükis pean mina meest mängima ja mulle pole see eriti raske."

Lavatagused legendid

Estonia ladudes on ümmarguselt 100 000 kostüümi. Riietuse alal töötab üks Estonia legendaarsemaid töötajaid, meeste riietaja Lilli Birke, kes ei lase end kunagi usutleda ega pildistada. Lehemehi nähes põgenes ta vaatamata oma 87 eluaastale jooksujalu nagu hülkaja. Mõni ei žanostunudki

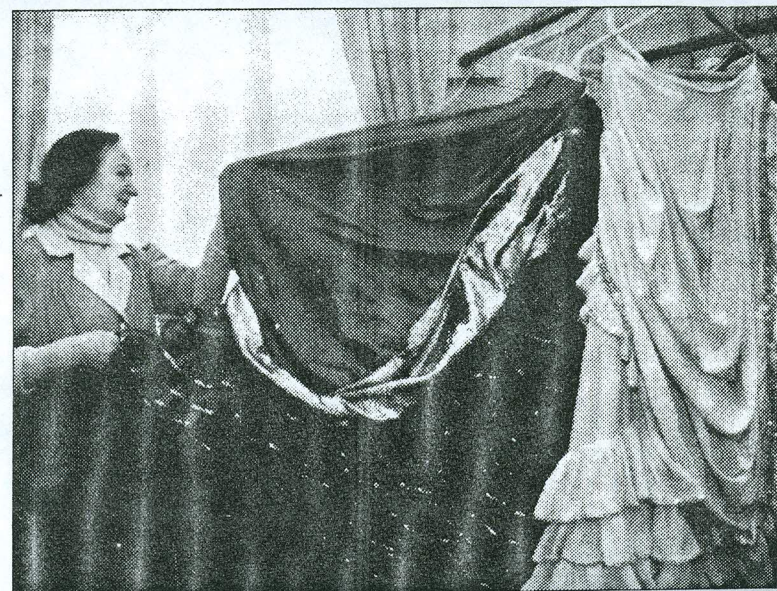
Näitlejate garderoobid on mugavad ja avarad, vaat et paremadki kui mõnes välismaa teatris, kiidavad estoonlased ise oma töötingimusi.

südametunnistus."

Veel teinegi legendaarne tegelane töötab Estonia arvukates lavatagustes ruumides, see on mööblitöoline Ilse Takis, kes töötab Estonias 50 hooaega. Läänud aastal astus ta esimest korda ka laval üles, mängides Puccini operis "Gianni Schicci" inimest, kes etendab laval surnut. Oma igapäevases elus on auvärsel mööblitöölisel aga nii hea tervis, et käib koguni jääaugus suplemas.

Pidu siin ja sealpool eesriiet

"Nahkhiire" igal tegelasel on

Naiste riietaja Linda Lõhmus heidab pilgu operetikangelannade uhketele rõivastele. Klassikaliste operettide ja ooperite puhul on kuulsidel ja kostüümidel etendada eriti oluline osa.

ni etenduse eel ja ajal paigutada kõiki dekoratsioone, on küllaltki napilt. See nõuab kunstnikelt suurt nutikust, et mõelda välja lavakujundus, mis oleks ajastule vastavalt uhke ja võimas, kuid samas võtaks enda alla võimalikult vähe laopinda. Vaatamata kuliside suurtele mõõtmetele, liigub lavakujunduse ülespanek väga ladusalt, sest dekoratsioonid on varustatud spetsiaalsete ratastega.

“Nahkhiir” on hull tükk!

Estonia on ooperiteater ja seetõttu peavad teatritegijad ise oma suurimateks lavatükkideks muidugi oopereid. “Nahkhiire” iseloomulikuks omaduseks on see, et laval on kõige rohkem asju. Ja ka inimesi käib lavalt läbi massiliselt. Kõige rahvarohkemaks läheb etendus teise vaatuse ajal, kui tegevus kandub vürst Orlovski ballile ja lisaks 10 solistile löövad kaasa balletitrupi kergejalgsed tantsijad ning ooperikoor ja isegi neli lavatöölisi, kes seks puhuks samuti puudri palgele ja kostüümid ülle saavad.

“Nahkhiir” on üks hull tükk,” ütleb inspitsiendi pulti istuv etenduse juht Väino Aren. “Ainuüksi avamängu ajal on 19 valgusnumbrit. “Traviatas” on ka suured dekoratsioonid, aga seal pole vähemalt vaheajal nii suurt ümberehitamist.” Kunstnik Eldor Renter on sellise suurejoonelise kujunduse ette näinud ja ülejäänud on paika pannud suurmeister Strauss 124 aastat tagasi.

Katrin Karisma, kes mängib eelmainitud vürst Orlovskit, ütleb, et “Nahkhiires” on kõike püütud võrdlemisi tõetruult teha, et publik vaatama tulles tunneks, nagu vaataks ta ajas tagasi: “Muu-

semaid tootajaid, meeste riietaja Lilli Birke, kes ei lase end kunagi usutleda ega pildistada. Lehemehi nähes põgenes ta vaatamata oma 87 eluaastale jooksujalu nagu häbelik plika. Meil ei õnnestunudki temalt ühtegi sõna välja pinnida, kuid seda jutukamad on Lilli Birkest rääkides näitlejad, keda ta iga päev riietab.

Mati Kõrts (Gabriel von Eisensteini osas) arvab, et selliseid riietajaid tänapäeval vist enam ei leia: “Ta on ainuke vana kooli esindaja, alati teab, mis ajal mingit riiet vaja selga panna – filigraanne täpsus, mis tema puhul on. Mina olen töötanud temaga 17 hooaega. Ta leiab alati kindla sõna, et sind etenduseks häälestada. Ta on Estonia teatri raudvara ja

Hans Miilberg on alustanud advokaat Blindi rolli sisseelamist läinud sajandi moeröögatuse – kedride jalgatõmbamisega.

Pidu siin ja sealpool eesriiet

“Nahkhiire” igal tegelasel on 2–3 osatäitjat ja esialgu tundus ülalatuslikuna, et vaid tund enne etenduse algust grimmitoas istudes ei teadnud mõned näitlejad, kellega nad sel õhtul koos mängivad: “Kõik rollid on sisse mängitud, see kes vastu tuleb, sellega mängime!”

Jumestustuba on see võlumaaailm, kus saab vaadata tavalise näitleja imelist muundumist ooperetikangelaseks. Estonias töötab 8 grimeerijat. Urve Raudkivi on seda tööd teinud 1963. aastast ja on kindel, et teatris saab olla ainult armastusest töö vastu, mitte palga eest, mida ei pidavatki õieti saama.

Küsisin näitlejatelt, kas “Nahkhiiri” on sama lustlik teha kui publikul saalist vaadata.

Margit Saulep (Eisensteinide toatüdruk Adele): “See on uhke ja võimas ooperite, mida hea vaadata ja teha. Meie köögipoolt ei saagi keegi näha. Laval kõik meie sisetunded kaovad ja tulevad ainult tegelaskuju tunded.”

Voldemar Kuslap (vangladiirektor Frank): “Seda lugu olen ma alati oodanud kui pidupäeva. See on ju klassikalise ooperi üks musternäidiseid, Straussi vaimukamaid ja võib-olla tõesti ooperi tähelepanuväärsemaid tükke, kus on ka sisu taga. Siin on muusika ja tekst kooskõlas. Geniaalse Straussi meloodiate rikkus ja küllus teeb nii vaatajaile kui tegijatele suurt rõõmu. Ega ta asjata pole nii pikka aega maailmas läinud, eriti muidugi Euroopas.”

HARVET TOOTS

Naiste riietaja Linda Lõhmus heidab pilgu ooperetikangelannade uhketele rõivastele. Klassikaliste ooperite ja ooperite puhul on kuulsidel ja kostüümidel etendada eriti oluline osa.

Sel ajal, kui näitlejad laval ei ole, aetakse naljajuttu, korraldatakse järgmist etteastet ning kui hääli ja enesetunne on viletsad, siis kontsepteerutakse sellele, et etendus lõpuni teha.

Inspitsient Väino Aren on kindel, et kõik on korras ja etendus võib alata. Kohe kõlab signaal, mis kutsub publiku kohvikust ja jalutusruumist Straussi muusika võlumaaailma.